

Komentar in karta: 1/119 SLA V624 'mačeha'

Jožica Škofic

1. Gradivo

Za pomen 'očetova žena v razmerju do njegovih otrok izpred njunega zakona', knj. *mačeha* (á), je najpogostejši leksem *mačeha* z različicami *mačoha*, *mačuha*, *mačiha*, *mačaha* ter *mačerha*. Za T105 in T280 je navedeno, da se *mačeha* tam uporablja le slabšalno, kot knjižni oz. novejši je leksem označen v T156 in T378, kot redko rabljen tudi v T109. Druga poimenovanja so manj pogosta: *mama* in *mati* z besednimi zvezami *ta pisana mati*, *druga mati* in *krušna mati* ter izposojenka *štifmutter*.

2. Morfološka analiza

mačeha < **mať-ex-a* ← **mati*, rod. **mater-e* 'mati' (v nekaterih točkah, npr. T170, T247–T248, gre morda za preglas *a* > *e* za palatali)

mačoha < **mať-ox-a*

mačuha < **mať-ux-a*

mačiha < **mať-ix-a*

mačaha < **mať-ax-a* (ponaglasni *-a-* je v T136, T158–T159, T195, T180, T186, T188, T197, T200, T215, T218, T231, T245, T247, T256, T274, T318 verjetno posledica *o*-jevskega akanja)

mačoh < **mať-ox-ъ*

mačerha < **mať-er-x-a*, najverjetneje nastalo s križanjem **mať-ex-a* in **mater-*

mama < **mam-a* 'mama'

(**ta**) **pisana mama** < (**t-*) *pis-an-a-j-a mam-a* ← (**ta*/**tъ*/**tě*/**tę* 'ta') + **pis-a-n-ъ* 'zel, hud' (← **pis-a-ti*) + **mam-a* 'mama'

mama lastra < **mam-a (lastr)-a* ← **mam-a* 'mati' + furl. *lastr* 'nepravi'

mati < **mati* 'mati'

(**ta**) **pisana mati** < (**t-*) *pis-an-a-j-a mati* ← (**ta*/**tъ*/**tě*/**tę* 'ta') + **pis-a-n-ъ* 'hud' (← *pis-a-ti*) + **mati* 'mati'

druga mati < **drug-a-j-a mati* ← **drug-ъ* 'drugi' + **mati* 'mati'

krušna mati < **kruš-ъn-a-j-a mati* 'mati' ← **kruх-ъ* 'kruh' + **mati* 'mati'

mrzla mati < **mъrzl-a-j-a mat-i* ← **mъrzl-ъ* 'mrzel' + **mati* 'mati'

štifmutter < *(*štifmutr*)-∅ ← nem. *Stiefmutter* 'mačeha'

cimuter < *(*cimutr*)-∅ ← **ci-*, nejasno + nem. *-mutter* 'mati'

mačuka/mačoka, nejasno, morda v zvezi z *mačeha*

3. Posebnosti kartiranja

S črno izogloso so zamejeni govori z izkazanim ponaglasnim *e*-jevskim akanjem v T001–T004, T006–T007, T011–T013, T015–T020 in T158–T159.

Kot enkratnice so kartirani leksemi *cimuter* v T023, *mačuka* v T065 in *mačoka* v T075.

Kot enkratni besedni zvezi z *mama* sta kartirana odgovora *ta pisana mama* v T029 in *mama lastra* v T060, kot enkratna besedna zveza z *mati* je kartiran odgovor *mrzla mati* v T401.

Kot tretji odgovor je z znakom za komentar kartiran leksem *mama* v T188.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V605 'mati' (1/104), V623 'očim' (1/118); OLA: 1832; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: 1439; ASLEF: 2108; HJA: 473